

Европейски съюз

ОПЕРАТИВНА ПРОГРАМА
„РАЗВИТИЕ НА ЧОВЕШКИТЕ РЕСУРСИ”
BG 051PO001–2.1.07

Инвестира във вашето бъдеще!

Европейски социален фонд

Проект „Повишаване на обществената нетърпимост към неформалната икономика при трудовоправните и осигурителните отношения и превантивни действия за ограничаването ѝ”

Проектът се осъществява с финансовата подкрепа на Оперативна програма „Развитие на човешките ресурси”, съфинансирана от Европейския социален фонд на Европейския съюз

Стратегия за прилагане на „добри практики” в борбата срещу неформалната икономика при трудовоправните и осигурителните отношения в България

Обединение “За прозрачна икономика”

Партньори: Прайм Консултинг ООД, Институт за пазарна икономика (ИПИ) и Индъстри Уоч Груп ООД

София

19 декември 2013 г.

“Настоящият документ е изготвен с финансовата помощ на Европейския социален фонд. Българската търговско-промишлена палата носи цялата отговорност за съдържанието на настоящия документ и при никакви обстоятелства не може да се приема като официална позиция на Европейския съюз или Агенция по заетостта.”

Европейски съюз

ОПЕРАТИВНА ПРОГРАМА
„РАЗВИТИЕ НА ЧОВЕШКИТЕ РЕСУРСИ”
BG 051PO001–2.1.07

Инвестира във вашето бъдеще!

Европейски социален фонд

Проект „Повишаване на обществената нетърпимост към неформалната икономика при трудовоправните и осигурителните отношения и превантивни действия за ограничаването ѝ”

Проектът се осъществява с финансовата подкрепа на Оперативна програма „Развитие на човешките ресурси”, съфинансирана от Европейския социален фонд на Европейския съюз

Общи положения

- Стратегия е насочена към създаване на интегриран подход за прилагане на мерки, инициативи, дейности, интервенции или политики, насочени към ограничаване и/или предотвратяване на определени проявления на неформалната икономика, които са приложени и работят успешно в други страни от ЕС и които са съвместими със съществуващата правна и институционална среда в България;
- Мерките са адаптирани спрямо особеностите на българската правна и институционална среда;
- Стратегията следва да се разглежда като интегрирана част от цялостната политика по заетостта

“Настоящият документ е изготвен с финансовата помощ на Европейския социален фонд. Българската търговско-промишлена палата носи цялата отговорност за съдържанието на настоящия документ и при никакви обстоятелства не може да се приема като официална позиция на Европейския съюз или Агенция по заетостта.”

Проект „Повишаване на обществената нетърпимост към неформалната икономика при трудовоправните и осигурителните отношения и превантивни действия за ограничаването ѝ”

Проектът се осъществява с финансовата подкрепа на Оперативна програма „Развитие на човешките ресурси”, съфинансирана от Европейския социален фонд на Европейския съюз

Дефиниции и състояние в България

- ❑ **Недекларирана заетост (недеклариран труд)** е всяка дейност, осъществявана срещу заплащане, която е законна по своето естество, но не е декларирана пред органите на публичната власт, с което се създават предпоставки за избягване плащането на данъци и осигуровки и/или за неспазване на изискванията на нормативната уредба или трудовите стандарти;
- ❑ Проявленията на неформалната икономика в трудовоправните и осигурителните отношения се разглеждат в две групи с оглед ключовите причини за възникването им: **пряко обвързани с фактори, създадени от данъчно-осигурителното и трудовото законодателство** и предизвикани от **други фактори, но с проявление в недекларирана заетост или неплащане на данъци и осигуровки**;

Проект „Повишаване на обществената нетърпимост към неформалната икономика при трудовоправните и осигурителните отношения и превантивни действия за ограничаването ѝ”

Проектът се осъществява с финансовата подкрепа на Оперативна програма „Развитие на човешките ресурси”, съфинансирана от Европейския социален фонд на Европейския съюз

Дефиниции и състояние в България - 2

- Съществува консенсус в множество проучвания, че нивото на недекларирана заетост в България е сред най-високите в ЕС;
- Като цяло толерантността на населението в България към неформалната икономика е по-висока от средното равнище за ЕС;
- Неформалната икономика се проявява по различен начин и в различна степен в отделните отрасли – строителството, туризмът и подобни услуги, както и някои трудоемки отрасли на преработващата промишленост имат по-висок дял недекларирана заетост

Европейски съюз

ОПЕРАТИВНА ПРОГРАМА
„РАЗВИТИЕ НА ЧОВЕШКИТЕ РЕСУРСИ”
BG 051PO001–2.1.07

Инвестира във вашето бъдеще!

Европейски социален фонд

Проект „Повишаване на обществената нетърпимост към неформалната икономика при трудовоправните и осигурителните отношения и превантивни действия за ограничаването ѝ”

Проектът се осъществява с финансовата подкрепа на Оперативна програма „Развитие на човешките ресурси”, съфинансирана от Европейския социален фонд на Европейския съюз

Визия и стратегическа цел

Визия

България е страна с ниско ниво на неформалната икономика, намалена сегментация, повишена гъвкавост и сигурност на пазара на труда;

Стратегическа цел

Намаляване на неформалната икономика в трудово-правните и осигурителните отношения като предпоставка за повишаване на гъвкавостта и ефективността на пазара на труда

“Настоящият документ е изготвен с финансовата помощ на Европейския социален фонд. Българската търговско-промишлена палата носи цялата отговорност за съдържанието на настоящия документ и при никакви обстоятелства не може да се приема като официална позиция на Европейския съюз или Агенция по заетостта.”

Европейски съюз

ОПЕРАТИВНА ПРОГРАМА
„РАЗВИТИЕ НА ЧОВЕШКИТЕ РЕСУРСИ”
BG 051PO001–2.1.07

Инвестира във вашето бъдеще!

Европейски социален фонд

Проект „Повишаване на обществената нетърпимост към неформалната икономика при трудовоправните и осигурителните отношения и превантивни действия за ограничаването ѝ”

Проектът се осъществява с финансовата подкрепа на Оперативна програма „Развитие на човешките ресурси”, съфинансирана от Европейския социален фонд на Европейския съюз

Оперативни цели

- Прилагане на иновативни механизми за стимулиране на спазването на трудовото и осигурителното законодателство
- Намаляване на предпоставките за проявление на различни форми на недекларирана заетост
- Увеличаване на разнообразието и ефективността на механизмите за противодействие и превенция на неформалната икономика в трудово-правните и осигурителните отношения
- Повишаване на обществената нетърпимост към неформалната икономика и изграждане на широко публично доверие и подкрепа за политиките, насочени към нейното ограничаване

“Настоящият документ е изготвен с финансовата помощ на Европейския социален фонд. Българската търговско-промишлена палата носи цялата отговорност за съдържанието на настоящия документ и при никакви обстоятелства не може да се приема като официална позиция на Европейския съюз или Агенция по заетостта.”

Европейски съюз

ОПЕРАТИВНА ПРОГРАМА
„РАЗВИТИЕ НА ЧОВЕШКИТЕ РЕСУРСИ”
BG 051PO001–2.1.07

Инвестира във вашето бъдеще!

Европейски социален фонд

Проект „Повишаване на обществената нетърпимост към неформалната икономика при трудовоправните и осигурителните отношения и превантивни действия за ограничаването ѝ”

Проектът се осъществява с финансовата подкрепа на Оперативна програма „Развитие на човешките ресурси”, съфинансирана от Европейския социален фонд на Европейския съюз

Принципи

- Иновативност
- Законност
- Приложимост
- Адаптивност спрямо спецификата на местните условия
- Допълняемост
- Комплексност
- Устойчивост
- Активно участие на бизнеса и социалните партньори

“Настоящият документ е изготвен с финансовата помощ на Европейския социален фонд. Българската търговско-промишлена палата носи цялата отговорност за съдържанието на настоящия документ и при никакви обстоятелства не може да се приема като официална позиция на Европейския съюз или Агенция по заетостта.”

Европейски съюз

ОПЕРАТИВНА ПРОГРАМА
„РАЗВИТИЕ НА ЧОВЕШКИТЕ РЕСУРСИ”
BG 051PO001–2.1.07

Инвестира във вашето бъдеще!

Европейски социален фонд

Проект „Повишаване на обществената нетърпимост към неформалната икономика при трудовоправните и осигурителните отношения и превантивни действия за ограничаването ѝ”

Проектът се осъществява с финансовата подкрепа на Оперативна програма „Развитие на човешките ресурси”, съфинансирана от Европейския социален фонд на Европейския съюз

Подбор на добри практики

- Основава се на анализ на приложимостта на идентифицираните добри практики в 6 страни от ЕС**
- Подборът, освен чрез прилагането на посочените в проучванията критерии, отчита също:**
 - приложимостта им спрямо съществуващата правна, институционална и административна рамка в България
 - мащаб потенциалния ефект (въздействие) върху проявите на сива икономика в България
- Практики, прилагани в различни страни, но със сходни цели и механизми за въздействие са обединени в общо предложение в плана за действие**

“Настоящият документ е изготвен с финансовата помощ на Европейския социален фонд. Българската търговско-промишлена палата носи цялата отговорност за съдържанието на настоящия документ и при никакви обстоятелства не може да се приема като официална позиция на Европейския съюз или Агенция по заетостта.”

Проект „Повишаване на обществената нетърпимост към неформалната икономика при трудовоправните и осигурителните отношения и превантивни действия за ограничаването ѝ”

Проектът се осъществява с финансовата подкрепа на Оперативна програма „Развитие на човешките ресурси”, съфинансирана от Европейския социален фонд на Европейския съюз

Типология на идентифицираните добри практики в борбата срещу неформалната икономика

- Подбор на база набор от критерии:
 - иновативност;
 - въздействие;
 - възможност за трансфериране;
 - ефективност и ефикасност;
 - устойчивост и възможност за повтаряема употреба.
- Оценка за приложимостта им спрямо съществуващата правна, институционална и административна рамка в България и на потенциалния им ефект;

Проект „Повишаване на обществената нетърпимост към неформалната икономика при трудовоправните и осигурителните отношения и превантивни действия за ограничаването ѝ”

Проектът се осъществява с финансовата подкрепа на Оперативна програма „Развитие на човешките ресурси”, съфинансирана от Европейския социален фонд на Европейския съюз

Типология на идентифицираните добри практики в борбата срещу неформалната икономика

Видове добри практики според механизма на въвеждане:

- Законодателни** - мерки, които предполагат изготвяне и/или промяна на закони и подзаконовни нормативни актове;
- Институционални** – мерки, които предполагат създаване на структури и механизми за сътрудничество в борбата срещу сивата икономика;
- Административни** – мерки, чрез които се налагат нови режими, насочени към регулиране на взаимоотношенията или опростяване на процедурите по спазване на задълженията от страна на работодатели и/или заети лица;
- Технологични иновации** - практики, свързани с използване на съвременните информационни технологии;
- Други практики**, попадащи в горните категории.

Европейски съюз

ОПЕРАТИВНА ПРОГРАМА
„РАЗВИТИЕ НА ЧОВЕШКИТЕ РЕСУРСИ”
BG 051PO001–2.1.07

Инвестира във вашето бъдеще!

Европейски социален фонд

Проект „Повишаване на обществената нетърпимост към неформалната икономика при трудовоправните и осигурителните отношения и превантивни действия за ограничаването ѝ”

Проектът се осъществява с финансовата подкрепа на Оперативна програма „Развитие на човешките ресурси”, съфинансирана от Европейския социален фонд на Европейския съюз

Типология на идентифицираните добри практики в борбата срещу неформалната икономика

Видове добри практики според механизма на въздействие:

Възпиращи

насочени към подобряване на разкриваемостта на различните форми на недеклариран труд и усъвършенстване на механизма за противодействие и санкциониране на прояви на неформална икономика

Насърчителни

насочени към стимулиране на работодателите и работниците да спазват трудовото и осигурителното законодателство и да формализират своите взаимоотношения

Информационни

насочени към формиране на адекватни познания за трудовото и осигурителното законодателство, информиране на общественото мнение за осъзнаване на потенциалните негативни ефекти от въвличането в неформални практики, засилване на обществената нетърпимост

“Настоящият документ е изготвен с финансовата помощ на Европейския социален фонд. Българската търговско-промишлена палата носи цялата отговорност за съдържанието на настоящия документ и при никакви обстоятелства не може да се приема като официална позиция на Европейския съюз или Агенция по заетостта.”

Европейски съюз

ОПЕРАТИВНА ПРОГРАМА
„РАЗВИТИЕ НА ЧОВЕШКИТЕ РЕСУРСИ”
BG 051PO001–2.1.07

Инвестира във вашето бъдеще!

Европейски социален фонд

Проект „Повишаване на обществената нетърпимост към неформалната икономика при трудовоправните и осигурителните отношения и превантивни действия за ограничаването ѝ”

Проектът се осъществява с финансовата подкрепа на Оперативна програма „Развитие на човешките ресурси”, съфинансирана от Европейския социален фонд на Европейския съюз

План за действие

- Резюме на добрата практика
- Дефиниране на ясна цел
- Идентифициране на засегнатите страни
- Идентифициране и кратко описание на актуалната нормативна база
- Описание на дейностите (стъпките) за прилагане на „добрата практика”
- Индикатори за измерване на степента на изпълнение на всяка дейност
- Предварителна оценка на очаквани резултати от изпълнението на предвидените дейности

“Настоящият документ е изготвен с финансовата помощ на Европейския социален фонд. Българската търговско-промишлена палата носи цялата отговорност за съдържанието на настоящия документ и при никакви обстоятелства не може да се приема като официална позиция на Европейския съюз или Агенция по заетостта.”

Проект „Повишаване на обществената нетърпимост към неформалната икономика при трудовоправните и осигурителните отношения и превантивни действия за ограничаването ѝ”

Проектът се осъществява с финансовата подкрепа на Оперативна програма „Развитие на човешките ресурси”, съфинансирана от Европейския социален фонд на Европейския съюз

Пример за идентифицирана добра практика в борбата срещу неформалната икономика

Въвеждане на легална дефиниция на „недекларирана заетост”

ТИП	Законодателна
Държава	Люксембург (1977), Литва (2012)
Описание	<ul style="list-style-type: none"> ☐ позволява реализирането на голям брой други мерки в борбата срещу проявленията на сивата икономика; ☐ покрива не само работните взаимоотношения без договор, но и укриване на данъци, недеклариране на дейности, укриване на работни часове и неотчитане на извънреден труд; ☐ спестява разходи на администрацията, тъй като прави работата ѝ по-ефективна, в т.ч. при съдебни спорове

Проект „Повишаване на обществената нетърпимост към неформалната икономика при трудовоправните и осигурителните отношения и превантивни действия за ограничаването ѝ”

Проектът се осъществява с финансовата подкрепа на Оперативна програма „Развитие на човешките ресурси”, съфинансирана от Европейския социален фонд на Европейския съюз

Пример за идентифицирана добра практика в борбата срещу неформалната икономика

Създаване на консултативен съвет за мониторинг и противодействие на неформалната икономика

ТИП	Възпираща Институционална
Държава	Ирландия, Румъния
Описание	<ul style="list-style-type: none"> ☐ съществуващият Национален съвет за инспектиране на труда работи основно за подобряване на инспекцията на труда, която е само една от групата мерки за ограничаване на неформалната икономика; ☐ обмяна на опит и изготвяне на предложения за политики и мерки за борба със сивия сектор, както и съблюдаване на тяхното изпълнение; ☐ не изисква законови промени и може да бъде реализирана в рамките на настоящата нормативна уредба.

Проект „Повишаване на обществената нетърпимост към неформалната икономика при трудовоправните и осигурителните отношения и превантивни действия за ограничаването ѝ”

Проектът се осъществява с финансовата подкрепа на Оперативна програма „Развитие на човешките ресурси”, съфинансирана от Европейския социален фонд на Европейския съюз

Пример за идентифицирана добра практика в борбата срещу неформалната икономика

Недопустимост за безвъзмездна помощ при установени форми на недеklarирана заетост

ТИП	Възпираща Административна Законодателна
Държава	Люксембург
Описание	<ul style="list-style-type: none"> ☐ намаляване на достъпа до публично финансиране при установени нарушения на данъчно-осигурителната законодателна уредба в определен период от време; ☐ допълнителна гаранция, че публични средства не се разходват за подкрепа на дейности, извършвани в нарушение на правните норми и за предприятия, опериращи в сивия сектор ☐ допълнително задължение за проверка за допустимост на кандидатите за финансиране чрез обществени поръчки;

Проект „Повишаване на обществената нетърпимост към неформалната икономика при трудовоправните и осигурителните отношения и превантивни действия за ограничаването ѝ”

Проектът се осъществява с финансовата подкрепа на Оперативна програма „Развитие на човешките ресурси”, съфинансирана от Европейския социален фонд на Европейския съюз

Пример за идентифицирана добра практика в борбата срещу неформалната икономика

Въвеждане на облекчени процедури за наемане при изпълнение на някои краткосрочни, труднопредвидими и непостоянни работи

ТИП	Насърчаваща Законодателна Административна
Държава	Португалия (2009), Румъния (2011)
Описание	<ul style="list-style-type: none"> ☐ мярката въздейства чрез намаляване на разходите на бизнеса за деклариране на заетостта; ☐ облекчава процедурите и повишава гъвкавостта при наемане на работници за извършване на инцидентни и/или много кратки като продължителност дейности в селското стопанство и туризма; ☐ въвежда опростена процедура за деклариране на трудовото правоотношение пред компетентните органи по социално осигуряване (по електронен път).

Проект „Повишаване на обществената нетърпимост към неформалната икономика при трудовоправните и осигурителните отношения и превантивни действия за ограничаването ѝ”

Проектът се осъществява с финансовата подкрепа на Оперативна програма „Развитие на човешките ресурси”, съфинансирана от Европейския социален фонд на Европейския съюз

Пример за идентифицирана добра практика в борбата срещу неформалната икономика

Уреждане на възможност за „заетост с прекъсване”

ТИП	Насърчаваща Законодателна
Държава	Португалия (2009)
Описание	<ul style="list-style-type: none"> ☐ предоставена възможност на компании, които временно преустановяват дейност или имат променлив интензитет на производството, да договарят периоди на „бездействие”; ☐ насочена към сезонните сектори , в които нивото на сива икономика обикновено е високо и позволява използването на по-гъвкави форми на заетост; ☐ благоприятни предпоставки за формализиране и поддържане на някои по-особени форми на заетост; ☐ подобряват се възможностите за поддържане на заетост в периоди на икономическа криза и временен спад на бизнеса.

Проект „Повишаване на обществената нетърпимост към неформалната икономика при трудовоправните и осигурителните отношения и превантивни действия за ограничаването ѝ”

Проектът се осъществява с финансовата подкрепа на Оперативна програма „Развитие на човешките ресурси”, съфинансирана от Европейския социален фонд на Европейския съюз

Пример за идентифицирана добра практика в борбата срещу неформалната икономика

Намаляване на административната тежест при подаване на данъчни декларации

ТИП	Насърчаваща Законодателна
Държава	Латвия (2010)
Описание	<ul style="list-style-type: none"> ☐ гражданите са длъжни да предоставят информация чрез данъчната си декларация, само ако тя не е достъпна за Националната агенция по приходите; ☐ улеснява спазването на данъчните закони; ☐ не променя по никакъв начин взаимоотношенията или обмена на информация между работодателите и НАП ☐ елиминира нуждата от прилагането на служебни бележки за удостоверяване на изплатен облагаем доход и на удържан данък по чл.45 от ЗДДФЛ, които се прилагат в данъчната декларация за доходите по чл.50 от ЗДДФЛ

Проект „Повишаване на обществената нетърпимост към неформалната икономика при трудовоправните и осигурителните отношения и превантивни действия за ограничаването ѝ”

Проектът се осъществява с финансовата подкрепа на Оперативна програма „Развитие на човешките ресурси”, съфинансирана от Европейския социален фонд на Европейския съюз

Пример за идентифицирана добра практика в борбата срещу неформалната икономика

Създаване на регистър с предприятията, които спазват данъчните закони и на система за административни облекчения за изрядните платци

ТИП	Насърчаваща Институционална
Държава	Латвия (2012)
Описание	<ul style="list-style-type: none"> ☐ включването в регистъра е напълно доброволно; ☐ предприятията имат достъп до по-бързи и качествени административни услуги, включително по-бързо връщане на ДДС, личен данъчен консултант, намалени изисквания за митнически процедури и др ☐ улеснява взаимоотношенията между изрядни в данъчно отношение и финансово стабилни контрагенти ☐ добър ефект върху образа на България като инвестиционна дестинация, позволява на чуждестранни фирми по-лесно да идентифицират потенциални надеждни партньори в страната

Проект „Повишаване на обществената нетърпимост към неформалната икономика при трудовоправните и осигурителните отношения и превантивни действия за ограничаването ѝ”

Проектът се осъществява с финансовата подкрепа на Оперативна програма „Развитие на човешките ресурси”, съфинансирана от Европейския социален фонд на Европейския съюз

Пример за идентифицирана добра практика в борбата срещу неформалната икономика

Социална кампания за насърчаване на нетърпимост към сивата икономика

ТИП	Информационна Насърчителна
Държава	Литва (2007)
Описание	<ul style="list-style-type: none"> ☐ инициативата "Clear Wave" за прозрачен и коректен бизнес срещу институционална подкрепа, но е преди всичко резултат от работата на неправителствени сектор и самите компании; ☐ компаниите не просто застават зад инициативата, но и използват етикета "Clear Wave" за техните продукти, услуги и маркетингови материали; ☐ правото да се ползва запазеният знак (лейбълът) на кампанията от компании се предоставя от борд, съставен специално за тази цел, който оперира на доброволни начала; ☐ помага да се повиши информираността за негативните ефект от сивата икономика за фирмите и за населението.

